

Wat vroeg je, Andy Bissette? Of ik 'die rechten begrijp zoals je ze aan mij hebt uitgelegd'?

Godsamme. Hoe kunnen mannen zo dóm zijn? Nee, hou jij je maar koest – hou op met je geklets en luister even naar me. Ik heb het idee dat je het grootste deel van de nacht naar me zal zitten luisteren, dus je kunt er maar beter aan wennen. Omdat ik begrijp wat je me hebt voorgelezen! Zie ik eruit alsof ik al m'n verstand ben kwijtgeraakt sinds ik met je naar de supermarkt ben gelopen? Dat was nog maar maandagmiddag, voor het geval het je ontschoten is. Ik zei je dat je vrouw je er behoorlijk van langs zou geven als je dat brood van een dag oud kocht – zuinig met muntjes, maar zwierig met briefjes, zegt het oude spreekwoord – en had ik gelijk of niet?

Ik begrijp mijn rechten heel goed, Andy; mijn moeder heeft geen idioten grootgebracht. Ik begrijp mijn verantwoordelijkheden ook, god beware me.

Alles wat ik zeg kan tegen me gebruikt worden voor een rechtbank, zeg je? Nou, de wonderen zijn de wereld nog niet uit! En jij kunt gewoon die grijns van je gezicht halen, Frank Proulx. Je mag dan tegenwoordig een belangrijke smeris zijn in de stad, maar het is nog niet zo lang geleden dat ik je zag rondrennen in een afgezakte luier met diezelfde idiote grijns op je gezicht. Laat me je eens een raad geven – als je in de buurt komt van zo'n wijf als ik, moet je die grijns maar van je gezicht halen. Ik begrijp meer van jou dan van een ondergoedadvertentie in de Sears-catalogus.

Goed, we hebben ons lolletje gehad; we kunnen er maar beter mee beginnen. Ik ga jullie drieën een verrekte hoop vertellen, te beginnen met ongeveer nu, en een verrekte hoop zóú waarschijnlijk tegen me gebruikt kunnen worden voor een rechtbank, als iemand dat nu nog zou willen. De grap ervan is, dat de mensen van het eiland het meeste ervan al weten, en ik ben bijna zo ver dat het me allemaal niets kan verrekken, zoals Neely Robichaud altijd zei als hij de hoogte had. Wat hij meestal had, zoals iedereen die hem heeft gekend je zal kunnen vertellen.

Maar één ding kan me wel verrekken, en daarom ben ik hier uit eigen beweging naartoe gekomen. Ik heb dat kreng Vera Donovan niet vermoord, en het maakt niet uit wat je nu denkt; ik ben van plan het je te laten geloven. Ik heb haar die klotetrap niet afgeduwd. Het is prima als je me voor die ander wil opsluiten, maar ik heb niks van het bloed van dat kreng aan mijn handen. En ik geloof dat je dat zál geloven tegen de tijd dat ik klaar ben, Andy. Jij was altijd best een geschikte jongen, voor een jongen – eerlijk bedoel ik – en je bent een fatsoenlijke man geworden. Maar laat het je niet naar je hoofd stijgen, je bent net zo opgegroeid als elke andere man, met een vrouw om je kleren te wassen en je neus af te veegen en je in de goede richting te zetten als je de verkeerde kant op wilt lopen.

Nog iets voor we gaan beginnen – ik ken jou, Andy, en Frank, natuurlijk, maar wie is die vrouw met de bandrecorder?

O, Christus, Andy. Ik wéét dat ze een stenografe is! Zei ik je net niet dat mijn ma geen idioten heeft grootgebracht? Ik mag dan aanstaande november zesenzestig worden, maar ik heb ze nog allemaal op een rijtje. Ik weet dat een vrouw met een bandrecorder en een stenoblok een stenografe is. Ik kijk naar al die rechtbankseries, zelfs naar dat *L.A. Law* waar niemand langer dan een kwartier achter mekaar zijn kleren aan schijnt te kunnen houden.

Hoe heet je, schatje?

Eh-eh... en waar kom je vandaan?

O, hou toch op, Andy! Wat heb je vanavond nog meer te doen?

Was je van plan naar het strand te gaan om te kijken of je een paar kerels kon vangen die zonder vergunning schelpen aan het rapen zijn? Dat zou waarschijnlijk meer opwinding zijn dan je hart kan verdragen, niet? Ha!

Zie je wel. Dat is beter. Jij bent Nancy Bannister uit Kennebunk, en ik ben Dolores Claiborne van hier, van Little Tall Island. Ik heb al gezegd dat ik behoorlijk wat te praten heb voor we hier klaar zijn, en jullie zullen merken dat ik geen spat gelogen heb. Dus als je wilt dat ik wat harder praat of wat langzamer, gewoon zeggen. Laat je door mij niet tegenhouden. Ik wil dat je elk godvergeten woord noteert, te beginnen met dit: negenentwintig jaar geleden, toen politiecommissaris Bissette hier nog in de eerste klas zat en plakplaatjes verzamelde, heb ik mijn echtgenoot, Joe St. George, vermoord.

Ik voel het hier tochten, Andy. Misschien houdt het op als je je godvergeten klep eens dichtdeed. Ik weet trouwens niet waarom je zo verbaasd kijkt. Jij weet dat ik Joe heb vermoord. Iedereen op Little Tall weet het, en waarschijnlijk weet de helft van de mensen aan de overkant van het kanaal, in Jonesport, het ook. Het is alleen maar dat niemand het kon bewijzen. En ik zou het hier nu niet zitten bekennen in aanwezigheid van Frank Proulx en Nancy Bannister uit Kennebunk, als dat stomme kreng van een Vera niet weer eens, voor de zoveelste keer, een rotstreek had uitgehaald.

Nou, ze zal er nooit meer eentje uithalen, nietwaar? Die troost heb ik in ieder geval.

Schuif die recorder wat dichtter naar me toe, Nancy, schat – als dit toch moet gebeuren, moet het goed gebeuren, daar zit ik aan vast. Is het eigenlijk niet knáp wat die Japanners maken? Zeker wel... maar ik denk dat we allebei weten dat wat er op de band komt binnen in dat lekkertje, me voor de rest van mijn leven in het spinhuis kan brengen. Toch heb ik geen keus. In het aangezicht van de hemel zweer ik dat ik altijd heb geweten dat Vera Donovan zo ongeveer mijn dood zou zijn – ik wist het vanaf het eerste moment dat ik haar zag. En kijk eens wat

ze heeft gedaan – kijk gewoon eens wat dat godvergeten ouwe kreng me heeft geflikt. Deze keer heeft ze echt haar tanden in mijn donder gezet. Maar dat heb je met rijke mensen, als ze je niet dood kunnen schoppen, knuffelen ze je dood.

Wat?

O, godsamme. Ik kóm er zo aan toe, Andy, als je me gewoon even met rust laat! Ik probeer gewoon te besluiten of ik het van achter naar voren moet vertellen of van voren naar achteren. Ik kan zeker niet iets te drinken krijgen, hè?

O, barst met je koffie! Stop die pot maar in je reet. Geef me maar een glas water als je te krenterig bent om me een slok van de Beam te geven die je in je bureaula bewaart. Ik ben niet...

Wat bedoel je, hoe ik dat weet? Luister eens, Andy Bissette, iemand die niet beter wist, zou denken dat je gisteren uit een zak zoutjes bent komen waggelen. Denk je dat de lui van het eiland alleen maar kunnen praten over dat ik mijn echtgenoot heb vermoord? Verrek man, dat is oud nieuws. Jij, nou – jij leeft in ieder geval nog.

Dank je, Frank. Jij was altijd al een fatsoenlijke jongen, hoewel het in de kerk wat lastig was om naar je te kijken, tot je moeder je van dat neuspeuteren afhielp. Godsamme, er waren momenten dat je die vinger zo ver in je neus had gestoken dat het een wonder was dat je je hersens er niet uit pulkte. En waarom bloos je, verdomme? Er is nog nooit een kind geweest dat het niet prettig vond om zo af en toe van dat groenige spul uit die snorkel te vissen. In ieder geval was je slim genoeg om je handen uit je broek te houden en niet aan je ballen te zitten, in ieder geval in de kerk, en je hebt een heleboel jongens die nooit...

Ja, Andy, ja – ik gá het vertellen. Jezus Mina, je hebt nog steeds de kriebels in je kont, hè?

Ik zal je wat zeggen: ik doe een voorstel. In plaats van het van voren naar achteren of van achteren naar voren te vertellen, zal ik in het midden beginnen en zo'n beetje beide kanten op werken. En als het je niet bevalt, Andy Bissette, zet je het maar op je ruklijst en ga je ermee naar de kapelaan.

Ik en Joe hadden drie kinderen, en toen hij in de zomer van '63 stierf, was Selena vijftien, Joe Junior dertien en Little Pete net negen. Nou, Joe liet me nog geen pot na om in te pissen en nauwelijks een nagel om m'n reet mee te krabben...

Ik denk dat je dit een beetje mooier moet maken, Nancy, vind je niet? Ik ben maar een oude vrouw met een rottig humeur en een nog beroerder taalgebruik, maar dat is meestal zo als je een slecht leven hebt gehad.

Goed, waar was ik? Ik ben nu toch niet de draad al kwijt, wel?

O – ja. Dank je, schatje.

Wat Joe me naliet was dat lullige hutje bij de East Head en tweeënhalve hectare land, voornamelijk braamstruiken en het soort groeisel dat opkomt als je het veld hebt schoongemaakt. Wat nog meer? Laat es zien. Drie vrachtwagens die niet reden – twee open bakken en een pulpkar – vier vaam hout, een kruideniersrekening, een rekening van de ijzerwinkel, een rekening van het benzinstation, een rekening van de begrafenis... en wil je kaarsjes op die godvergeten taart? Hij lag nog geen week onder de grond toen die zuiplap van een Harry Doucette langskwam met een kloteschuldbekentenis waarop stond dat hij nog twintig dollar van Joe kreeg voor een honkbalweddenschap!

Dat liet hij me allemaal na, maar denk je dat hij me ook maar wat godvergeten verzekeringsgeld naliet? Nee, jongen! Hoevel dat een verholde zegen zou kunnen zijn, zoals de dingen bleken uit te pakken. Ik denk dat ik daaraan toekom voor ik klaar ben, maar alles wat ik nu probeer te zeggen, is dat Joe St. George eigenlijk helemaal geen man was; hij was een godvergeten molensteen die ik om mijn nek droeg. Erger eigenlijk, omdat een molensteen niet dronken wordt en dan 's nachts om één uur thuiskomt, stinkend naar bier, en een wip met je wil maken. Niet dat dat nou de reden was dat ik die klootzak heb vermoord, maar ik denk dat ik net zo goed hier kan beginnen als waar ook.

Een eiland is geen goede plek om iemand te vermoorden, dat kan ik je wel zeggen. Lijkt wel alsof er altijd iemand in de buurt is die staat te popelen om zijn neus in jouw zaken te steken, net

wanneer je je dat het minst kan permitteren. Dat is de reden dat ik het deed toen ik het deed, en daar kom ik ook nog op. Voorlopig volstaat te zeggen dat toen ik het deed Vera Donovans echtgenoot zo ongeveer drie jaar daarvoor was omgekomen bij een auto-ongeluk buiten Baltimore – daar woonden ze als zij's zomers niet op Little Tall waren. Toentertijd zaten de meeste schroefjes bij Vera nog goed aangedraaid.

Met Joe uit beeld en zonder geld, zat ik klem, dat kan ik je wel vertellen – ik heb het idee dat niemand in de hele wereld zich zo wanhopig voelt als een alleenstaande vrouw met kinderen die van haar afhankelijk zijn. Ik had net zo'n beetje besloten dat ik beter het kanaal over kon steken en kijken of ik geen baantje kon krijgen in Jonesport – schappen vullen in de Shop n Save of serveren in een restaurant – toen die stomme kut plotseling besloot het hele jaar door op het eiland te gaan wonen. Bijna iedereen dacht dat er bij haar een stop was doorgeslagen, maar ik was helemaal niet zo verbaasd want ze bracht toen toch al veel tijd hier door.

De vent die destijds voor haar werkte – ik herinner me zijn naam niet, maar je weet wie ik bedoel, Andy, die stomme lullhannes die zijn broeken altijd zo strak droeg dat de hele wereld kon zien dat hij ballen had zo groot als jampotten – belde me en zei dat De Mevrouw (zo noemde hij haar altijd, De Mevrouw; Jezus wat was-ie stom) wilde weten of ik fulltime voor haar kon komen werken als huishoudster. Nou, sinds 1950 had ik het's zomers al voor de familie gedaan, en ik denk dat het heel natuurlijk voor haar was om mij te bellen voor ze iemand anders belde, maar toen leek het het antwoord op al mijn gebeden. Ik zei direct ja en al die tijd heb ik voor haar gewerkt tot gisteren voormiddag toen ze van de trap aan de voorkant op haar stomme, lege kop viel.

Wat deed haar man ook weer, Andy? Maakte hij geen vliegtuigen?

O. Zekers, ik denk dat ik dat wel heb gehoord, maar je weet hoe mensen op het eiland praten. Het enige wat ik zeker weet, is dat zij goed gevuld waren, allemachtig goed gevuld, en zij kreeg

alles toen hij stierf. Buiten wat de regering pakte natuurlijk, en ik betwijfel of dat ook maar in de buurt kwam van het bedrag waar ze recht op hadden. Michael Donovan was zo bijdehand als wat. Sluw ook. En hoewel niemand het zou geloven door hoe ze de afgelopen tien jaar was, was Vera net zo sluw als hij... en ze bleef haar sluwe dagen houden tot ze stierf. Ik vraag me af of ze wist in wat voor rotzooi ze me achter zou laten als ze niet in bed zou sterven door een lekkere rustige hartaanval. Ik heb het grootste deel van de dag daar op East Head gezeten, op die gammele trap, en erover nagedacht... daarover en over een paar honderd andere dingen. Eerst dacht ik van niet, een bord havermoutpap heeft meer hersens dan Vera Donovan op het laatst had, en toen dacht ik eraan hoe zij met de stofzuiger was, en ik dacht misschien... ja, misschien...

Maar het maakt niks meer uit. Het enige wat nu wel uitmaakt, is dat ik uit de hete olie in het vuur terecht ben gekomen, en ik zou mezelf dolgraag in veiligheid willen brengen voor mijn reet nog erger verbrand raakt. Als ik het nog kan.

Ik begon als Vera's huishoudster en ik eindigde als zoiets wat ze 'betaalde gezelschapsdame' noemen. Ik had er niet lang voor nodig om het verschil door te krijgen. Als Vera's huishoudster had ik acht uur per dag, vijf dagen per week, met gezeik te maken. Als haar betaalde gezelschapsdame had ik daar de klok rond mee te maken.

Ze kreeg haar eerste beroerte in de zomer van 1968 toen ze op de tv naar de Nationale Conventie van de Democraten in Chicago zat te kijken. Dat was maar een kleintje, en altijd gaf ze Hubert Humphrey er de schuld van. 'Ik heb uiteindelijk een keer te vaak naar die blijde klootzak gekeken,' zei ze, 'en dan springt er een godvergeten bloedvat. Ik had moeten weten dat het zou gebeuren, en voor hetzelfde geld was het Nixon geweest.'

Ze kreeg een zwaardere in 1975 en toen had ze geen politici die ze de schuld kon geven. Dokter Freneau zei tegen haar dat ze beter op kon houden met roken en drinken, maar hij had zich de moeite kunnen besparen – zo'n deftige tante als Vera-

lik-me-reet Donovan luistert niet naar een doodgewone ouwe plattelandsdokter als Chip Freneau. 'Ik overleef hem,' zei ze altijd, 'en dan neem ik een whisky-soda op zijn graf.'

Een tijd leek het erop dat ze dat gewoon zou doen – hij bleef op haar vitten en zij bleef doorstomen als de *Queen Mary*. Toen, in 1981, had ze haar eerste kanjer, en die luhannes verongelukte bij een auto-ongeluk op het vasteland direct het jaar d'r op. Het was toen, dat ik bij haar introk – oktober 1982.

Moest ik? Ik weet het niet. Denk het niet. Ik had mijn socia-bele uitkering, zoals Hattie McLeod het altijd noemde. Het was niet veel, maar toen waren de kinderen al lang weg – Little Pete zelfs weg van de wereld, het arme, verloren schaap – en ik was er ook in geslaagd een paar dollar opzij te leggen. Het leven op het eiland is altijd goedkoop geweest en hoewel het niet meer zo is als vroeger, is het nog behoorlijk wat goedkoper dan het leven op het vasteland. Dus ik denk niet dat ik bij Vera móést intrekken, nee.

Maar toen waren zij en ik aan elkaar gewend. Het is moeilijk aan een man uit te leggen. Ik denk dat Nancy daar, met haar blocnotes en pennen en bandrecorder, het begrijpt, maar ik denk niet dat ze wat mag zeggen. We waren aan elkaar gewend zoals, denk ik, twee oude vleermuizen aan elkaar gewend kunnen raken en ondersteboven naast elkaar hangen in dezelfde grot, ook al zijn ze bij lange na niet wat je noemt de beste vriendinnen. En het was eigenlijk geen grote verandering. Het ophangen van mijn zondagse kleren in de kast naast mijn werkkleren was eigenlijk nog de grootste, omdat ik tegen de herfst van '82 daar altijd de hele dag was, en ook de meeste nachten. Het betaalde iets beter, maar niet zo goed dat ik een aanbetaling op mijn eerste Cadillac kon doen, als je begrijpt wat ik bedoel. Ha!

Ik denk dat ik het voornamelijk deed omdat er niemand anders was. Ze had een zaakwaarnemer daarzo in New York, een man die Greenbush heette, maar Greenbush was niet van plan naar Little Tall te komen zodat ze uit haar slaapkamerraam naar hem kon gillen erop te letten die lakens met zes knijpers op te hangen,

geen vier, en ook was hij niet van plan de logeerkamer te betrekken om haar luiers te verschonen en de stront van haar dikke, ouwe reet te vegen terwijl ze hem ervan beschuldigde dubbeltjes te stelen uit haar godvergeten porseleinen spaarvarken en hem zei dat ze ervoor zou zorgen dat hij daarvoor in de gevangenis kwam. Greenbush regelde de cheques; ik ruimde haar stront op en luisterde naar haar getier over de lakens en de stofpluizen en haar godvergeten porseleinen spaarvarken.

En wat maakte het uit? Ik verwacht er geen medaille voor, zelfs geen Purple Heart. Ik heb een hoop stront geruimd in mijn leven, heb nog meer gezeik aangehoord (ik ben zestien jaar met Joe St. George getrouwd geweest, weet je nog?) en het deed me allemaal niks. Ik denk dat ik ten slotte aan haar vastzat, omdat ze niemand anders had. Het was óf ik óf het verpleegtehuis. Haar kinderen kwamen haar nooit opzoeken, en dat was een ding waarom ik medelijden met haar had. Ik verwachtte niet van ze dat ze de deur plat zouden lopen, begrijp me goed, maar ik begreep niet waarom ze hun ouwe ruzie niet bij konden leggen, wat die ook was, en zo nu en dan konden komen om een dagje of misschien een weekend met haar door te brengen. Ze was een ellendig kreng, ongetwijfeld, maar ze was hun má. En ze was toen oud. Natuurlijk weet ik nu een heleboel meer dan toen, maar...

Wat?

Ja, het is waar. Ik mag doodvallen als ik lieg, zoals mijn kleinzoons graag zeggen. Je belt gewoon die gast Greenbush als je me niet gelooft. Ik denk dat als het bekend wordt – en dat gebeurt, dat gebeurt altijd – er in de *Daily News* van Bangor wel van die snottelijke artikelen zullen verschijnen over hoe prachtig het allemaal is. Nou, dan zal ik je wat vertellen – het is níét prachtig. Een klotenachtmerrie is het. Wat er hierbinnen ook gebeurt, mensen zullen zeggen dat ik haar heb gehersenspoeld om haar te laten doen wat ze heeft gedaan en haar toen heb vermoord. Ik weet het, Andy, en jij ook. Er bestaat geen macht in de hemel of op aarde die mensen kan tegenhouden het ergste te denken als ze dat willen.

Nou, geen enkel godvergeten woord ervan is waar. Ik heb haar niet gedwongen wat dan ook te doen, en zeker deed ze niet wat ze heeft gedaan omdat ze van me hield, of me zelfs maar mocht. Ik denk dat ze het misschien heeft gedaan omdat ze dacht dat ze me iets schuldig was – op haar eigen, vreemde manier zou ze gedacht kunnen hebben dat ze me heel wat schuldig was, en het zat niet in haar aard om ook maar iets te zeggen. Zou zelfs kunnen dat wat ze heeft gedaan, haar manier was om mij te bedanken... niet voor het verschonen van haar strontluiers, maar voor het daar alle nachten zijn, als de draden uit de hoeken kwamen of de stofpluizen onder het bed tevoorschijn kropen.

Je begrijpt het niet, ik weet het, maar dat komt wel. Voor je die deur openmaakt en deze kamer uitloopt, beloof ik je dat je alles zult begrijpen.

Op drie manieren was ze een kreng. Ik heb vrouwen gekend die dat op meer manieren waren, maar drie is voldoende voor een seniele, oude vrouw die voornamelijk in een rolstoel zat of op bed lag. Drie is verdomde goed voor zo'n vrouw.

De eerste manier waarop ze een kreng was, was er een waar ze niets aan kon doen. Je herinnert je nog wat ik zei over de wasknijpers, dat je er zes moest gebruiken om die lakens op te hangen, nooit gewoon vier? Nou, dat was gewoon één voorbeeld.

Sommige dingen moesten op bepaalde manieren worden gedaan als je voor mevrouw lik-me-reet Vera Donovan werkte, en daar wilde je er geen een van vergeten. Van tevoren vertelde ze hoe de dingen gedaan zouden worden, en ik zeg je dat de dingen dan ook zo gingen. Als je iets een keer vergat, dan kreeg je een uitbrander. Vergat je het twee keer, dan werd je gekort op je geld. Als je het drie keer vergat, dan had je het gehad – dan stond je zonder pardon op straat. Dat was Vera's regel, en voor mij was het prima. Ik vond het hard, maar ik vond het eerlijk. Als jou twee keer was verteld op welk schap ze het baksel neergezet wilde hebben als het net uit de oven kwam, en niet wilde dat je het op de vensterbank van de keuken neerzette om te laten afkoelen zoals simpele Ieren zouden doen, en je kon het nog

niet onthouden, zat er een goede kans in dat je het nooit meer hoefde te onthouden.

Drie missers en je stond buiten, dat was de regel, er bestonden absoluut geen uitzonderingen op, en daardoor heb ik door de jaren heen met een hoop verschillende mensen in dat huis gewerkt. Vroeger heb ik vaker dan eens horen zeggen dat werken voor de Donovans zo iets was als door een draaideur binnenstappen. Misschien kreeg je één draai, of twee, en sommige mensen gingen wel tien keer rond, of twaalf, maar uiteindelijk werd je altijd weer op de stoep uitgespuugd. Dus toen ik voor haar ging werken – dat was in 1949, het jaar nadat Selena was geboren – stapte ik dat huis in zoals je een drakenhol binnenstapt. Maar ze was niet zo slecht als mensen graag van haar wilden maken. Als je je oren openhield, kon je blijven. Dat deed ik, en die luhannes deed het ook. Maar de hele tijd moest je op je tenen blijven lopen, omdat ze intelligent was, omdat ze altijd meer wist wat er gaande was onder de mensen van het eiland dan wie ook van de andere zomergasten... en omdat ze vals kon zijn. Zelfs toen, voor ze al die andere problemen kreeg, kon ze vals zijn. Het was voor haar zo iets als een hobby.

‘Wat kom je hier doen?’ zegt ze tegen me op die eerste dag. ‘Moet je niet thuis zijn om voor die nieuwe baby van je te zorgen en lekkere, uitgebreide maaltijden klaarmaken voor het licht van je leven?’

‘Mevrouw Cullum wil graag vier uur per dag op Selena passen,’ zei ik. ‘Ik kan alleen maar parttime, mevrouw.’

‘Parttime is alles wat ik nodig heb, zoals, geloof ik, in de advertentie van het plaatselijke Suffertje staat,’ pareert ze meteen – en laat me gewoon het puntje van die scherpe tong van haar zien, niet echt venijnig zoals ze later zo vaak zou doen. Voor zover ik me kan herinneren, was ze die dag aan het breien. Die vrouw kon breien als een speer – een paar sokken op een dag was geen probleem voor haar, zelfs al begon ze pas om tien uur. Maar ze zei dat ze ervoor in de stemming moest zijn.

‘Jamevoi,’ zei ik. ‘Dat is zo.’

‘Ik heet niet Jamevoi,’ zei ze, terwijl ze haar breiwerk neerlegde. ‘Ik heet Vera Donovan. Als ik je aanneem, dan noem je me mevrouw Donovan – in ieder geval tot we elkaar goed genoeg kennen om daar verandering in te brengen – en ik noem jou Dolores. Is dat duidelijk?’

‘Ja, mevrouw Donovan,’ zei ik.

‘Prima. Het begin is in ieder geval goed. Geef nu antwoord op mijn vraag. Wat doe je hier als je een eigen huis hebt om bij te houden, Dolores?’

‘Ik wil wat extra geld voor de kerst verdienen,’ zei ik. Onderweg daarheen had ik al besloten dat ik dat zou zeggen als ze het zou vragen. ‘En als ik tot die tijd voldoe – en als ik het werken voor u prettig vind, natuurlijk – dan blijf ik misschien nog wat langer.’

‘Als jij werken voor mij prettig vindt,’ antwoordt ze me, toen rolde ze met haar ogen alsof dat het idiototste was dat ze ooit had gehoord – hoe kon iemand het niet prettig vinden om voor de fantastische Vera Donovan te werken? Dan herhaalt ze weer: ‘geld voor de kerst’. Ze is even stil, terwijl ze me al die tijd aankijkt, zegt het dan weer, zelfs nog sarcastischer: ‘*Geld voor de kerst!*’

Net zoals ze vermoedde was ik daar in werkelijkheid omdat ik nauwelijks de rijst uit mijn haar had geschud en al huwelijksproblemen had, en ze wilde me alleen maar zien blozen en me mijn ogen zien neerslaan om het zeker te weten. Dus ik bloosde niet en ik sloeg mijn ogen niet neer, hoewel ik pas tweeëntwintig was en het kantje boord was. Evenmin zou ik ook maar iemand toe hebben gegeven dat ik al moeilijkheden had – voor geen geld ter wereld zou iemand het uit me hebben gekregen. Geld voor de kerst was goed genoeg voor Vera, hoe sarcastisch ze het ook mocht zeggen, en het enige dat ik mezelf wilde toegeven, was dat het huishoudgeld die zomer een beetje krap was. Pas jaren later kon ik de echte reden noemen waarom ik die dag de draak in haar eigen hol was gaan opzoeken: ik moest een manier zien te vinden iets van het geld terug te halen dat Joe door de week verzoop en vrijdagavond verloor met pokeren in de achterkamer

van Fudgy's Tavern op het vasteland. Toentertijd geloofde ik nog dat de liefde van een man voor een vrouw en van een vrouw voor een man sterker waren dan de liefde voor drinken en de boel op stelten zetten – dat liefde uiteindelijk boven zou komen drijven als room in een fles melk. De tien jaar daarna kwam ik daar wel achter. De wereld is soms een trieste leerschool, nietwaar?

‘Nou,’ zei Vera, ‘we zullen het met elkaar proberen, Dolores St. George... hoewel ik me zo voorstel dat je, ook al werk je buitenshuis, met een jaar of zo weer zwanger zult zijn, en dan ben je hier voor het laatst geweest.’

Het feit was dat ik toen al twee maanden zwanger was, maar ook dat zou ik voor geen geld ter wereld hebben gezegd. Ik wilde de tien dollar per week die het baantje betaalde en ik kreeg die, en je kunt me maar beter geloven als ik zeg dat ik elke rooie cent ervan verdiend heb. Ik werkte me die zomer uit de naad, en toen het Labor Day werd, vroeg Vera me of ik wilde blijven als zij teruggingen naar Baltimore – iemand moet zo'n groot huis als dat het hele jaar door bijhouden, weet je – en ik zei prima.

Ik bleef het doen tot een maand voor Joe Junior werd geboren, en ik was zelfs al weer terug voor hij van de tiet was. In de zomer liet ik hem achter bij Arlene Cullum – Vera wilde geen huilende baby in het huis, zij niet – maar als zij en haar man weg waren, nam ik zowel hem als Selena mee daarheen. Selena kon meestentijds alleen worden gelaten – zelfs met twee, bijna drie, was ze de meeste tijd wel te vertrouwen. Joe Junior sleepte ik op mijn dagelijkse rondes met me mee. Hij deed zijn eerste stappen in de grote slaapkamer, maar neem maar van me aan dat Vera dat nooit heeft geweten.

Ze belde me een week na de geboorte (ik had haar bijna geen geboortekaartje gestuurd, maar besloot toen dat als zij dacht dat ik uit was op een mooi cadeau het haar probleem was), feliciteerde me met de geboorte van een zoon, en zei toen waarvan ik denk dat ze daarvoor belde – dat ze mijn plaats voor me openhield. Ik denk dat het haar bedoeling was dat ik me gevleid zou voelen, en dat was ook zo. Het was zo ongeveer het

grootste compliment dat een vrouw als Vera kon maken, en het betekende heel wat meer voor mij dan de cheque met een bonus van vijftig dollar die ik van haar dat jaar in december per post ontving.

Ze was moeilijk, maar eerlijk, en in dat huis van haar was zij altijd de baas. Haar man was daar overigens maar een op de tien dagen, zelfs 's zomers als ze daar zogenaamd de hele tijd woonden, maar als hij er was, wist je nog altijd wie er de leiding had. Misschien had hij twee- of driehonderd werknemers die elke keer dat hij klote riep hun onderbroek lieten zakken, maar Vera was de baas van de hele handel op Little Tall Island, en als ze hem vertelde zijn schoenen uit te trekken en ermee op te houden haar mooie schone vloerkleed smerig te maken, deed hij dat.

En zoals ik zeg, ze had haar manieren waarop dingen gedaan moesten worden. O ja, zeker wel! Ik weet niet waar ze haar ideeën vandaan haalde, maar ik weet wel dat ze er een gevangene van was. Als dingen niet op een bepaalde manier werden gedaan, kreeg ze pijn in haar hoofd of in haar buik. Het kostte haar zoveel tijd per dag om dingen te controleren, dat ik vaak genoeg dacht dat ze heel wat minder kopzorgen zou hebben als ze er gewoon mee was opgehouden en dat huis zelf schoonhield.

Alle badkuipen moesten bijvoorbeeld met Spic & Span uitgeschrobd worden. Niet met Lestoil, niet met Top Job, niet met Mr. Clean. Gewoon Spic & Span. Als ze je betrapte dat je een van de badkuipen met iets anders aan het schrobben was, God beware je.

Wat het strijken betrof, moest je voor de boorden van de hemden en bloezen een speciale spuitbus stijfjel gebruiken, en voor je ging spuiten had je dat stukje gaas dat je over de boord heen moest leggen. Dat klotegaas deed godverdomme niks, voor zover ik ooit heb kunnen zien, en ik moet minstens tienduizend hemden en bloezen in dat huis hebben gestreken, maar als ze de waskamer binnenkwam en zag dat je met de hemden bezig was zonder dat stukje gaas op de boorden, of als je dat niet minstens over het eind van de strijkplank had hangen, God beware je.

Als je er niet aan dacht de afzuiger in de keuken aan te zetten wanneer je iets aan het bakken was, God beware je.

De vuilnisemmers in de garage waren ook zoiets. Er stonden er zes. Sonny Quist kwam één keer per week om het afval op te halen en van de huishoudster of een van de meisjes – wie er toevallig het dichtst bij stond – werd verondersteld dat die de emmers in de garage terugzette op het moment – nee, nog éérder – dat hij weg was. En je kon ze niet gewoon in een hoek slepen en daar laten staan; ze moesten twee aan twee naast elkaar tegen de rechtermuur van de garage worden neergezet, met hun deksels omgekeerd erbovenop. Als je vergat het op precies die manier te doen, God beware je.

Dan had je de matten met welkom erop. Er waren er drie – een voor de voordeur, een voor de deur naar de patio en een voor de achterdeur, waar zo'n snobistisch bordje hing met LEVERANCIERSINGANG erop – tot vorig jaar toen ik er niet meer naar kon kijken en het weghaalde. Een keer per week moest ik die matten met welkom opnemen en ze op een grote steen leggen achterin de achtertuin, o, ik zou zeggen ongeveer veertig meter van het zwembad vandaan, en het stof eruit meppen met een bezem. Het stof moest echt om je oren vliegen. En als je wat lanterfantte, had je alle kans dat ze je betrapte. Ze keek niet elke keer als je de welkommatten aan het kloppen was, maar wel heel vaak. Ze stond dan op de patio met een verrekijker van haar man. En waar het om ging, was dat als je de matten terugbracht naar het huis, je ervoor moest zorgen dat WELKOM de juiste richting op wees. En die was dat als er mensen naar welke deur dan ook liepen ze het konden lezen. Leg een welkommat omgekeerd terug op het bordes en God beware je.

Er moeten wel vijftig verschillende dingen zoals dat zijn geweest. Vroeger, toen ik begon als dagmeisje, hoorde je bij de supermarkt een hoop gezeur over Vera Donovan. De Donovans zorgden voor heel wat afleiding, door de jaren vijftig heen hadden ze een heleboel hulp in huis, en doorgaans was degene die het hardst zeurde zo'n meisje dat parttime was aangenomen en toen

was ontslagen omdat ze drie keer op rij een van de regels was vergeten. Ze vertelde dan iedereen die maar wilde luisteren dat Vera Donovan een gemene, kijverige oude taart was, en daarbij nog zo gek als een deur. Nou, misschien was ze gek en misschien niet, maar ik kan je één ding zeggen – als je die regels niet vergat, kreeg je geen moeilijkheden. En ik zeg maar zo: iedereen die zich weet te herinneren wie met wie slaapt in al die soapseries die ze 's middags uitzenden, moet zich kunnen herinneren Spic & Span te gebruiken in de badkuipen en de welkommatten op de juiste manier terug te leggen.

Maar nu de lakens. Dat was iets wat je nóóit verkeerd wilde doen. Ze moesten perfect gelijk over de lijnen gehangen worden – zodat de zomen gelijk hingen, weet je – en op elk laken moest je zes wasknijpers gebruiken. Nooit vier; altijd zes. En als je er een door de modder sleepte, hoefde je je geen zorgen meer te maken tot je drie keer iets verkeerd had gedaan. De lijnen hebben altijd in de tuin opzij van het huis gehangen, wat precies onder haar slaapkamerraam is. Ze liep dan naar dat raam, jaar in jaar uit, en gilte naar me: *'Zes knijpers, nu, Dolores! Let op! Zes, geen vier! Ik tel, en mijn ogen zijn nog net zo goed als vroeger!'* Dan zou ze...

Wat, schat?

O, kul, Andy – laat haar met rust. Dat is een zinnige vraag, en geen man heeft de hersens om die te stellen.

Ik zal het je zeggen, Nancy Bannister uit Kennebunk, Maine – ja, ze hād een droger, een mooie grote, maar het was ons verboden er de lakens in te doen, tenzij er volgens het weerbericht vijf dagen regen op komst was. 'Het enige laken dat het waard is op het bed van een fatsoenlijk mens gelegd te worden, is een laken dat buiten te drogen heeft gehangen,' zegt Vera, 'omdat die lekker ruiken. Ze vangen iets van de wind die ze deed fladderen, en ze houden die vast, en die geur stuurt je weg in heerlijke dromen.'

Ze zat vol gelul over een heleboel dingen, maar niet over de geur van frisse lucht in de lakens. Volgens mij had ze daar puur gelijk in. Iedereen kan het verschil ruiken tussen een laken dat in een Maytag was rondgedraaid en een dat fladderde in een goede

zuidenwind. Maar er waren zat winterochtenden dat het zo'n tien graden onder nul was en de wind sterk en vochtig uit het oosten kwam, recht van de Atlantische Oceaan af. Op dat soort ochtenden zou ik zonder commentaar die lekkere geur hebben opgegeven. Lakens ophangen in een felle kou is een soort marteling. Niemand weet hoe het is tot je het hebt gedaan, en als je het eenmaal hebt gedaan, vergeet je het nooit meer.

Je neemt de mand mee naar buiten naar de lijnen en de stoom komt van de bovenkant, het eerste laken is warm en misschien denk je bij jezelf – dat wil zeggen, als je het nooit eerder hebt gedaan – ‘Ach, dit is niet zo erg.’ Maar tegen de tijd dat je dat eerste laken hebt hangen, met de zoom recht en die zes knijpers erop, stoomt-ie niet meer. Het is nog steeds nat, maar nu is het ook nog koud. En je vingers zijn nat, en dié zijn koud. Maar je gaat naar het volgende, en het volgende, en het volgende, en je vingers worden rood en ze worden langzamer en je schouders doen pijn en je mond is verkrampd door de knijpers die je erin bewaart, zodat je je handen vrij hebt om dat klotelaken steeds maar weer netjes en gelijk te hangen, maar de meeste ellende zit precies in je vingers. Als die gevoelloos zouden worden, was dat misschien iets. Je wenst bijna dat het zo was. Maar ze worden gewoon rood en als er genoeg lakens zijn, gaan ze verder naar een soort van bleekpaars, zoals de randen van sommige lelies. Tegen de tijd dat je klaar bent, zijn je handen echt net klauwen. Maar het ergste is dat je weet wat er gaat gebeuren als je eindelijk weer binnen bent met die lege wasmand en de warmte op je handen slaat. Ze beginnen te tintelen en dan beginnen ze in de knokkels te kloppen – alleen is dat gevoel zo hevig, dat het eigenlijk eerder huilen is dan kloppen. Ik wou dat ik het je kon beschrijven zodat je het wist, Andy, maar ik kan het niet. Nancy Bannister daar kijkt alsof zij het weet, in ieder geval een beetje, maar in de winter zit er een wereld van verschil tussen het ophangen van je was op het vasteland en het ophangen van je was op het eiland. Als je vingers weer warm beginnen te worden, voelen ze aan alsof er een enorme mierenhoop in zit. Dus je smeert ze helemaal in

met een soort van handlotion en wacht tot de jeuk weggaat, en je weet dat het niks uitmaakt hoeveel lotion uit de winkel of gewoon oud schapenvet je op je handen smeert, tegen eind februari zitten er nog zoveel kloven in je handen dat ze openbarsten en bloeden op het moment dat je een stevige vuist maakt. En soms, ook al ben je weer warm geworden en misschien al naar bed gegaan, maken je handen je midden in de nacht wakker, snikkend van de herinnering aan die pijn. Denk je dat ik een grapje maak? Je mag lachen als je wilt, maar ik niet, helemaal niet. Je kunt ze bijna horen, als kleine kinderen die hun mama's kwijt zijn. Het komt van diep binnenin, en je ligt daar en luistert ernaar, terwijl je al die tijd weet dat je toch weer naar buiten zal gaan, niets kan het tegenhouden, en het maakt allemaal deel uit van vrouwenwerk waar geen man óf van weet óf van wil weten.

En terwijl je dat allemaal door moest maken, handen gevoelloos, vingers paars, schouders pijnlijk, het snot dat van je neuspunt druipt en als een teek vastvriest aan je bovenlip, staat of zit ze vaker wel dan niet daar voor haar slaapkamerraam naar je te kijken. Haar voorhoofd gegroefd en haar lippen naar beneden getrokken, terwijl ze haar handen over elkaar heen wreef – helemaal gespannen was ze dan, alsof het een soort van ingewikkelde operatie in een ziekenhuis was in plaats van alleen maar het ophangen van lakens om te laten drogen in de winterwind. Je kon zien dat ze probeerde zichzelf in te houden, haar grote klep deze keer dicht te houden, maar na een tijdje was ze daar dan niet meer toe in staat en ze gooide het raam open en leunde naar buiten zodat de koude oostenwind haar haar naar achteren woei en ze krijste dan naar beneden: *'Zes knijpers! Denk eraan zes knijpers te gebruiken! Laat de wind mijn goede lakens niet naar de hoek van de tuin blazen! Pas op! En denk erom dat je het doet, want ik kijk en ik tel!'*

Tegen de tijd dat het maart was, droomde ik ervan de hakbijl te pakken die ik en de luhannes altijd gebruikten om aanmaakhout te kappen voor de keukenkachel (dat wil zeggen, tot hij doodging, daarna had ik het helemaal alleen voor het zeggen,